

SMS Prinz Eugen (III.) 1912

SMS Prinz Eugen csatahajó

(Tegetthoff osztályú csatahajó, a sorban a harmadik)

Testvérhajói: SMS Viribus Unitis, SMS Tegetthoff, SMS Szent István)

Az SMS Prinz Eugen ezen a néven a harmadik hadihajó. Az első 1862-ben épült, míg a második 1877-ben.³³³² Hívójele AP és 60 035

Vízkeszítési kapacitása: 20 000 tonna (19,684 hosszú tonna; 22,046 rövid tonna)

Vízkeszítési kapacitása feltöltve: 21,689 tonna (21,346 hosszú tonna; 23,908 rövid tonna)

Méretei:

Hossza 152,18 m (498 ft 8 in)

Szélessége 27,34 m (máshol 27,90 m) (91 ft 6 in)

Merülése 8,23 m (máshol 8,70 m – 8,9 m) (28 ft 7 in)

Meghajtása:

12 db Yarrow kazán (Babcock & Wilcox) vízcsöves, széntüzelésű kazán

4 db Parsons gőzturbina, külön vízzáró rekeszben.

4 db tengely

4 db hajócsavar

2 db kormánylapát

Teljesítménye: 26 400 - 27 183 LE (19 700 - 20 137 kW)

A villamos generátorok 1500 izzólámpát látják el árammal és fűtik is a hajókabinokat. A hajógépek, az ágyuk, a torpedók, a távíró- és jelzőkészülékek, az élelmezési szolgálat és a tulajdonképeni katonai szolgálat összesen 250 főnyi legénységet igényelnek a hajón.³³³³

Üzemanyaga:

1844,5 tonna (1815,4 hosszú tonna; 2033,2 rövid tonna) szén

267,2 tonna (263,0 hosszú tonna; 294,5 tonna rövid tonna) fűtőolaj

A fűtőolajat a nagyobb hatásfok végett, a szénre permetezték.

Sebessége: 19,75 - 20,4 csomó (36,58 - 38 km/h)

Hatótávolsága: 7800 km (4200 tmf, vagy 4 800 mérföld) 10 csomós (19 km/h) sebesség mellett

Személyzete: 1087 fő (32 tiszt, 16 altiszt, 993 tengerész)³³³⁴

Páncélzata:

Övpáncél: 110 - 150 - 280 mm (5,9 – 11 hüvelyk) A páncélöv a lövegtornyok között a legerősebb, majd az orr és a tat felé 150 mm-re csökken, de nem ért el a hajó orráig illetve tatjáig. Az orr felé 130 mm-es, míg a tat felé 110 mm-es övpáncélt kapott.

Felső páncélöv: maximális vastagsága 180 milliméter (7,1 hüvelyk) volt, de 110 milliméterre (4,3 hüvelyk) vékonyodott az elülső lövegtoronytól egészen a hajó orráig.

Ágyútoronyok: 60 - 280 mm (2 – 11 hüvelyk). Oldalt és elől 280 mm, hátul 150 mm, felül 60 mm (2 – 6 hüvelyk)

Parancsnoki torony: 280 mm. Oldalt és elől 280 mm, hátul 150 mm, felül 60 mm (2 – 6 hüvelyk)

³³³² https://en.wikipedia.org/wiki/SMS_Prinz_Eugen

³³³³ Magyar Vaskereskedő, 12. évfolyam, 1912-12-08 / 49. szám

³³³⁴ [https://wiki.levsta.ru/ru/Navy:SMS_Prinz_Eugen_\(1912\)](https://wiki.levsta.ru/ru/Navy:SMS_Prinz_Eugen_(1912))

Kazamaták: 180 mm (7 hüvelyk)

Fedélzet: 30 - 48 mm (1 – 2 hüvelyk), ami a hajót két, egymás fölötti rétegben védelmezte.

A Prinz Eugen hajótestét kettős fenékkal építették, és egy 10 mm-es (0,4 hüvelyk) páncéllemez védte. Belül, 1,22 méter mélységben volt a megerősített belső hajófal, amely két réteg 25 milliméteres (1 hüvelyk) lemezből állt. Ez torpedóvédelem szempontjából igen gyenge volt, mert csak 1,6 m (5 láb 3 hüvelyk) távolságot biztosított, így nem tudta volna felfogni a torpedó és az aknák robbanásának az erejét. Ez a konstrukciós hiba vezetett az SMS Szent István és az SMS Viribus Unitis elvesztéséhez.

A páncélzat anyaga krómtúacél.³³³⁵ Az összes páncéllemezeket a witkovitzi gyár szolgáltatta.³³³⁶

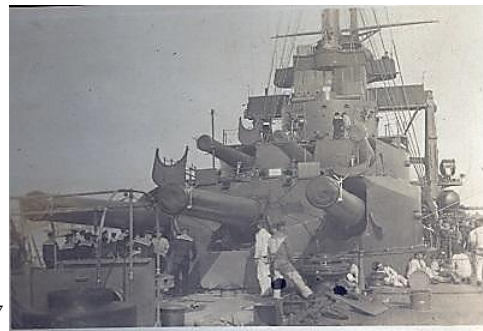
Fegyverzete:

12 db (4x3) 305 mm-es (12 inch) L/45 Škoda K 10-es ágyú

A csehországi Plzeňben található a gyár. A Thegethoff osztály fedélzetén a három löveggel szerelt tornyok bevezetése két okból következett be: a hajó kompaktabb kialakítását és kisebb vízkiszorítását kellett biztosítani, hogy megfeleljen az osztrák-magyar haditengerészeti doktrínának és a költségvetési korlátoknak, valamint a hármas tornyokat alkalmaztak olasz Dante Alighieri csatahajónál is. Az által, hogy a tornyokban kettő helyett három ágyú volt, lehetővé tette, hogy a többi hasonló méretű dreadnoughtnál erősebb tüzérséget kapjon, valamint rövidebb felépítményt tudtak kialakítani, ami jobb súlyelosztást jelentett.

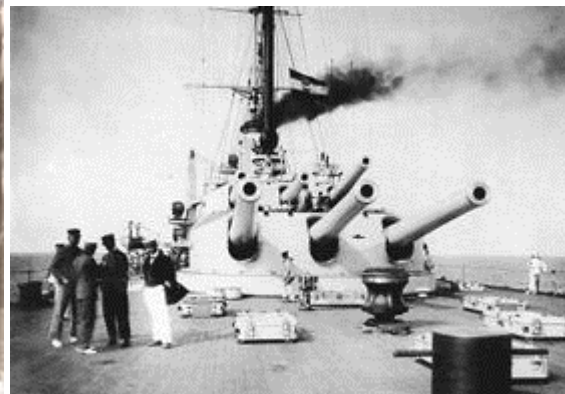

3337

3338

A hajó elülső 305 mm-es lövegtornyai az első világháború után

A tat lövegei³³³⁹

³³³⁵ Illustrierte Kronen Zeitung, 1912-12-04

³³³⁶ Magyar Vaskereskedő, 12. évfolyam, 1912-12-08 / 49. szám

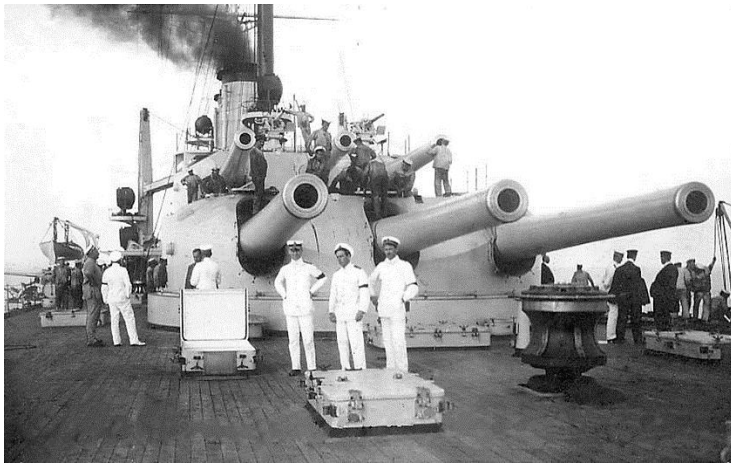
³³³⁷ [https://en.wikipedia.org/wiki/SMS_Prinz_Eugen_\(1912\)](https://en.wikipedia.org/wiki/SMS_Prinz_Eugen_(1912))

³³³⁸ https://mandadb.hu/tetel/485773/SMS_Prinz_Eugen_csatahajó

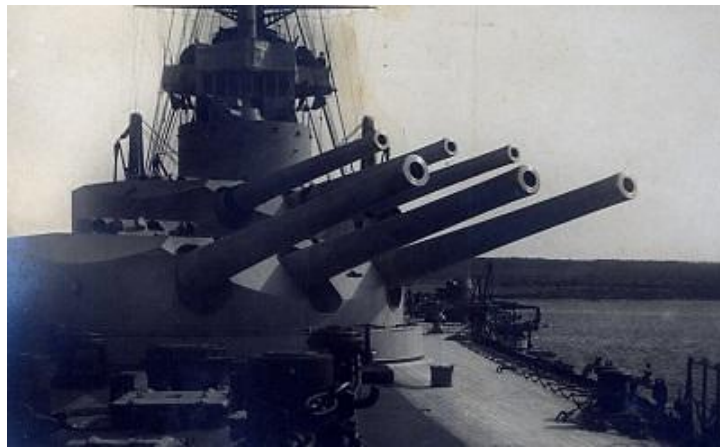
³³³⁹ [https://wiki.lesta.ru/ru/Navy:SMS_Prinz_Eugen_\(1912\)](https://wiki.lesta.ru/ru/Navy:SMS_Prinz_Eugen_(1912))

A csatahajó elülső fő lövegtornyai³³⁴⁰

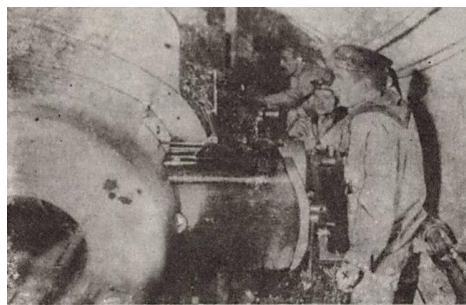

A csatahajó hátsó lövegtornyai.
(Van, ahol ezt a képet a Tegethoff-hoz teszik be)³³⁴¹

3342

A két középső torony 6 méterrel magasabb, mint a két szélső. Ez az elhelyezés lehetővé teszi, hogy ez a tizenkét ágyú egyszerre szórhatja a lövegeit jobb- vagy balfelé. A középső tornyok magasabb elhelyezése arra való, hogy a 12 nagy ágyú közül hat előre, hat pedig hátrafelé lőhet egyidejűleg. Amikor ez történik, akkor hat ágyú legénységének a fejei fölött, néhány méter magasságban 1500 kilogramm súlyú lövegek repülnek, ami ugyancsak furcsa érzéseket kelthet a tüzerekben, a süketítő iszonyú robajról nem is szólva.³³⁴³

Az előtérben Racsó János toronymester a Prinz Eugen lövegtornyában.

3344

³³⁴⁰ https://nagyhaboru.blog.hu/2023/10/05/szollosi_lajos_az_sms_prinz_eugen_fotuzere

³³⁴¹ https://htenger.blog.hu/2020/02/02/jeno_herceg_vegnapjai

Szerej Jevgenics Vinogradov: A Viribus Unitis osztályú csatahajók, <http://ah.milua.org/linkory-tipa-viribus-unitis>

³³⁴² https://mandadb.hu/tetel/485776/SMS_Prinz_Eugen_pancelornyainak_305_cm_es_hajuagyui_tuzkeszen

³³⁴³ Magyar Vaskereskedő, 12. évfolyam, 1912-12-08 / 49. szám

³³⁴⁴ Balassagyarmat - Ipoly, 3. évfolyam, 1991-12-06 / 13. szám

12 db 150 mm-es (5,9 inch) L/50 Škoda K 10-es ágyú

Ezek a lövegek, a hajó közepén lévő kazamatákban lettek elhelyezve.

18 db 70 mm-es (2,8 inch) L/50 Škoda K 10-es ágyú

Ezek a felső fedélzetre kerültek a kazamaták fölé, és nyitott lövegállások voltak.

3 db 66 mm-es (7 cm) (2,6 inch) Škoda K 10-es AA légvédelmi ágyú

Ezeket három lövegtorony tetejére telepítették.

2 db 66 mm-es (7 cm) (2,6 inch) L/18 Škoda G. csónakágyú

2 db 8 mm-es (0,31 hüvelyk) Schwarzlose M.07/12 légvédelmi géppuska a távolságmérők kupolájának a tetején.

2 db 47 mm-es (1,9 hüvelyk) Škoda SFK L/44 S löveg a kis és gyors hajók, például torpedóhajók ellen.

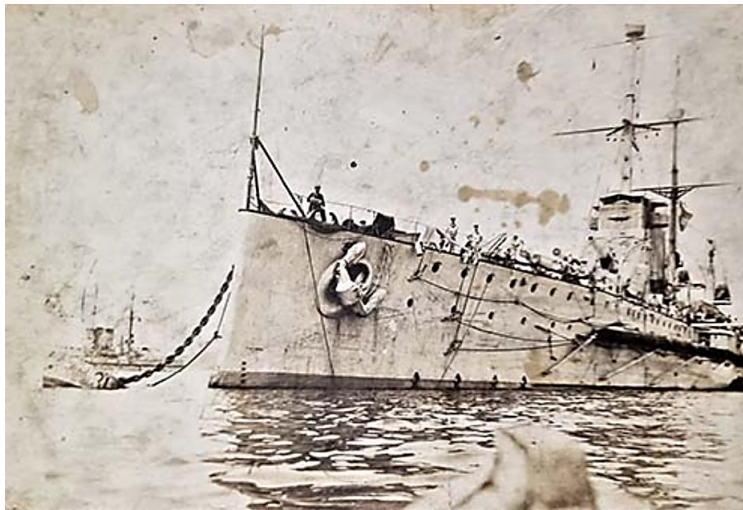
4 db 533 mm-es (21 inch) torpedóvető cső

Az orrban kettő és a taton kettő cső volt található a vízvonal alatt, a hajó oldalán. Torpedókészlet 12 db.

A Prinz Eugen két 2,74 méteres (9 láb 0 hüvelyk) Barr és Stroud optikai távolságmérőt kapott mind a jobb, mind a bal oldalon a csatahajó másodlagos ágyúi számára. Ezeket a távolságmérőket páncélozott kupolával szerelték fel, amelyben egy 8 milliméteres (0,31 hüvelyk) Schwarzlose M.07/12 légvédelmi géppuska kapott helyet.

A Prinz Eugen torpedóhálókkal volt felszerelve, bár azokat 1917 júniusában eltávolították.

Meghajtás, páncélzat és fegyverzet részletesebb feldolgozását, lásd a testvérhajóinál.

*A hajó 1914-ben*³³⁴⁵

Megrendelve: 1908

Épült: Stabilimento Tecnico Triestino (Trieszt)

Tervezte: Siegfried Popper (Projekt VI. számú csatahajó.)

Építés kezdete: 1912.01.16.

Vízrebocsátás: 1912.11.30.

Bár 1912 augusztusában és 1913 márciusában sztrájkok lassították az építést, a hajó 11 hónap után vízre lett bocsátva.

Hadrendbe állt: 1914.07.08.³³⁴⁶

A haditengerészet 1914. 07.17-én vette teljesen át.

(Az első világháború 1914.07.28-án tört ki.)

Építési költsége: 60 600 000 korona³³⁴⁷ Ez kb. 10 millió USA dollárnak felel meg.³³⁴⁸

³³⁴⁵ https://nagyhaboru.blog.hu/2023/10/05/szollosi_lajos_az_sms_prinz_eugen_fotuzere

³³⁴⁶ https://hu.wikipedia.org/wiki/SMS_Prinz_Eugen

³³⁴⁷ [https://en.wikipedia.org/wiki/SMS_Prinz_Eugen_\(1912\)](https://en.wikipedia.org/wiki/SMS_Prinz_Eugen_(1912))

³³⁴⁸ Bak József, Csonkaréti Károly, Lévay Gábor, Sárhidai Gyula: Hadihajók típuskönyv, Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1984

A Prinz Eugen megépítésének költsége az Osztrák-Magyar Haditengerészet mércéihez mérten óriási volt. Míg a Habsburg-osztály, az Erzherzog Karl-osztály és a Radetzky-osztályú csatahajók hajónként nagyjából 18, 26 és 40 millió koronájába kerültek a haditengerészetnek, a Prinz Eugen az előrejelzések szerint több mint 60 millió koronát igényelt.

A korábbi, 1907-es és 1908-as költségvetésben a haditengerészetnek mintegy 63,4 és 73,4 millió koronát különítettek el, ami akkoriban a két Radetzky osztályú hajó építése miatt túlzott költségvetésnek számított. Montecuccoli aggódott amiatt, hogy a nagyközönség és a bécsi és a budapesti törvényhozás elutasítja egy olyan drága hajó szükségességét, mint az SMS Prinz Eugen. A kiadások drámai növekedése azt jelentette, hogy 1909-ben a haditengerészet mintegy 100,4 millió koronát költött, ami akkoriban hatalmas összeg volt. Ezt azért tették, hogy siettessük a Radetzky-osztályú csatahajók elkészítését. Az SMS Prinz Eugen építése miatt az éves költségvetésnek 100 millió korona körül kellett mozognia.

Az építésből Ausztria - Csehország és Magyarország gyárai is kivették a részüket. A csatahajó páncezátát és lövegeit Ausztriában és Csehországban készítik, míg a csatahajó elektromos vezetékeit és berendezéseit Magyarországon szerelik össze. A hajó lőszerkészletének felét Ausztria – Csehország, míg másik felét Magyarország adta.

A flottafejlesztés előzményei.

1902 szeptemberében Habsburg-Lotharingiai Ferenc Ferdinándot admirálissá nevezték ki.

1904-ben az Osztrák-Magyar Haditengerészet jelentős fejlesztési programba kezdett, amelynek célja a többi európai nagyhatalommal való versenyképessé válás volt. Ez a haditengerészeti bővítési program egybeesett az Osztrák Tengerészeti Liga 1904. szeptemberi megalapításával és Rudolf Montecuccoli admirálisnak a haditengerészet főparancsnoki (németül Marinekommandant) posztjára történő kinevezésével. Ő, elődjének, Hermann von Spaun admirálisnak az elképzeléseit kívánta tovább fejleszteni.

1906 és 1907 között vasútvonalakat építettek, amelyek Triesztet és a dalmát tengerpartot a Birodalom belsejével kötik össze Ausztria alpesi hágóin keresztül. Ezenkívül a trieszti kikötő alacsonyabb tarifái lehetővé tették a város gyors terjeszkedését és az osztrák-magyar kereskedelmi tengerészet hasonló növekedését. Mivel Ausztria-Magyarország az elmúlt évtizedekhez képest szorosabban kapcsolódott a haditengerészeti ügyekhez.

A Prinz Eugen-t és testvérhajóit az Ausztria-Magyarország és névleges szövetségese, Olaszország közötti heves haditengerészeti fegyverkezési verseny keretében kezdték megépíteni

Az 1866-os lisszai csata óta az olaszországi Regia Marina a térség legjelentősebb tengeri hatalmának számított. A Monarchia flottája fokozatosan maradt le tőle, köszönhetően leginkább a magyar gazdasági élet szereplőinek, akik nem érezték át a flotta jelentőségét.

Az osztrák-magyar és az olasz haditengerészet közötti különbség Olaszország egyesítése óta fennállt; az 1880-as évek végén Olaszország rendelkezett a harmadik legnagyobb flottával a világon, a Francia Köztársaság haditengerészete és a Brit Királyi Haditengerészet mögött. Az I. világháború kezdetére a Német Császári flotta is jelentősen megerősödött.

1903-ban, Montecuccoli kinevezése előtti évben, Olaszországnak 18 csatahajója volt üzemben vagy építés alatt, szemben 6 osztrák-magyar csatahajóval.

Az olaszok 1903-ban építették meg az utolsó két Regina Elena-osztályú csatahajót. Ez után az olasz flottát nagycirkálókkal kezdték bővíteni. Az olasz flotta fejlesztését tovább gyengítette a Terni acélművek páncélszerződése körül kialakult botrány, ami több hajó építését három évre lelassította. Ezért, csak 1909-ben tudtak új csatahajó építésbe kezdeni. A kialakult helyzetben az Osztrák-Magyar Haditengerészet kísérletet tett a két flotta közötti különbségek kiegyenlítésére.

A flottafejlesztéseket nagyban megsabta az 1906-ban elkészült angol Dreadnought csatahajón bevezetett újítások. Ferdinánd főherceg és Montecuccoli admirális támogatásával, 1908-ra megfogalmazódtak a Tegetthoff osztály körvonalai. A flotta jelentős fejlesztését támogatta Ivan Šusteršič szlovén politikus és az Osztrák Tengerészeti Liga.

Rudolf Montecuccoli tengernagy, aki 1904-1913-ig állt a Monarchia flottájának az élén

Montecuccoli az 1908-as boszniai válság miatt, az Olaszországgal szembeni háborús fenyegetésre való tekintettel 1909 januárjában memorandumot adott át I. Ferenc József császárnak, amelyben egy 16 csatahajóból és 12 cirkálóból álló osztrák-magyar haditengerészetet javasolt, továbbá szükségét látta még 24 rombolónak, 72 tengeri torpedóhajónak és 12 tengeralattjárónak.³³⁴⁹ A legfigyelemreméltóbb változás ebben a memorandumban Montecuccoli korábbi, 1905-ös tervezetéhez képest az volt, hogy négy nagy dreadnought csatahajót is megépíteni tervezett, amelyek terhelésnél 20 000 tonnás (19 684 hosszú tonna) vízkiszorítást látott megfelelőnek. Az egyik ilyen hajó végül az SMS Prinz Eugen lesz. A Monarchia terveire az olaszok 1909-ben a Dante Alighieri dreadnoughttal reagáltak.

Közben a Tegetthoff osztály építése késedelmet szenvedett a magyarországi belpolitikai válság miatt. Ugyan is Wekerle Sándor kormányának összeomlása miatt az építkezés megkezdéséhez szükséges forrás nem volt meg. Mivel Budapesten közel egy évig nem volt kormány, amely elfogadta volna a költségvetést, a hajók kifizetéséhez szükséges pénzt nem lehetett megszerezni.

Ennek eredményeként Ausztria-Magyarország legnagyobb hajóépítő vállalatai, a Witkowitzi Vasmű és a Škoda Művek felajánlották, hogy saját pénzügyi kockázataikra megkezdik a Tegetthoff osztály első három hajója, a Viribus Unitis, a Tegetthoff és a Prinz Eugen építését.

³³⁴⁹ Pesti Napló, 64. évfolyam, 1913-12-03 / 285. szám

A finanszírozás háttérében az ausztriai Rothschild család állt, akik a Witkowitz Vasműnek és a Creditanstalt Banknak tulajdonosai voltak, és jelentős vagyonnal rendelkeztek a Škoda Művekben és a Stabilimento Tecnico Triestinóban is.

Végül, csak az SMS Tegetthoff és az SMS Viribus Unitis építése vette kezdetét.

Ferenc Ferdinánd főherceg személyesen udvarolt Albert Salomon Anselm von Rothschildnak, hogy megszerezze családja pénzübeli támogatását, amíg a kormány meg nem vásárolja Prinz Eugen két idősebb testvérhajóját.

A Tegetthoff osztály méretben elmaradt a német és angol dreadnoughttuktól, de így is az Adriai-tenger legerősebb egységei közé tartoztak. Ezen hajók már nem csak partvédelemre voltak alkalmasak, hanem támadó hadműveletekre is.

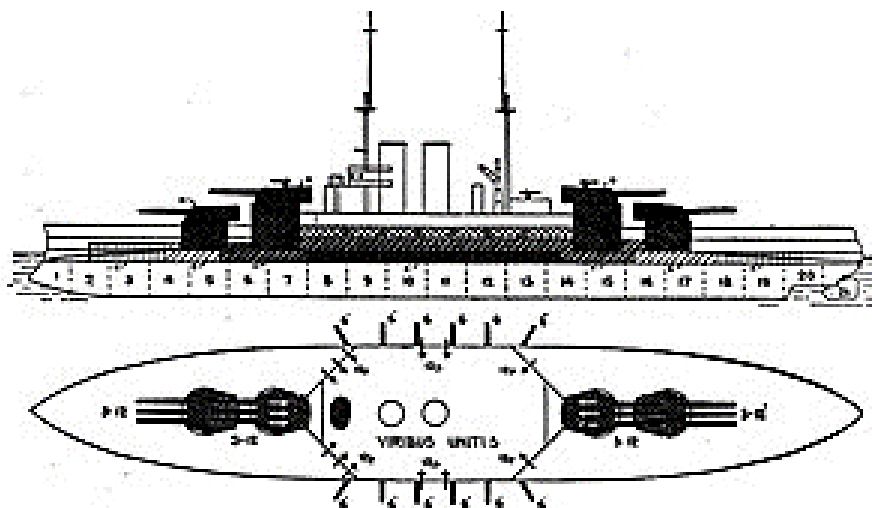

FIG. 10—AUSTRO-HUNGARIAN DREADNOUGHT VIRIBUS UNITIS
 Length: 415 ft.   Beam: 74 ft.   Mean draught of H.   11-10 ft.
 Breadth: 6-11 ft.   Draught: 11-10 ft.   Aft: 6-11 ft.

A Tegetthoff osztályú hajók jellegrajza. A rajzon jól látszik a már teljesen elavult kos

Montecuccoli Prinz Eugen és testvérhajóinak megépítésére vonatkozó tervei 1909 januárjában elnyerték I. Ferenc József császár jóváhagyását, és áprilisra elkészültek a hajó tervezési és kivitelezési tervei. Nagyjából egy évvel Prinz Eugen terveinek kidolgozása után az Arbeiter-Zeitung, az Osztrák Szociáldemokrata Párt lapja beszámolt a csatahajó részleteiről a nagyközönségnek. Sajnos, a sajtó sok zavart okozott a hajó építése kapcsán, illetve feleslegesen szivárogtatott ki részleteket.

1912.

Az 1913-as évre 7 050 000 K-t kértek a „Prinz Eugen” hajótestére és gépeire, valamint 4 550 000 K-t a tüzérségi és torpedófelszerelésekre. A hajó építésének előrehaladása jelenleg - 1912.11.08-án- csaknem 40 százalékos. Az indulás dátuma a trieszti árvíztől függ. Azt a napot választják, amelyen a magas vízállás körülbelül délelőtt 10 órakor következik be. A „Prinz Eugen” építése ez év januárjában kezdődött. A kevesebb, mint tizenegy hónapos építkezés utáni forgalomba helyezés figyelemre méltó technikai vívmány.³³⁵⁰

1912.11.30-án bocsátották vízre Triesztben.

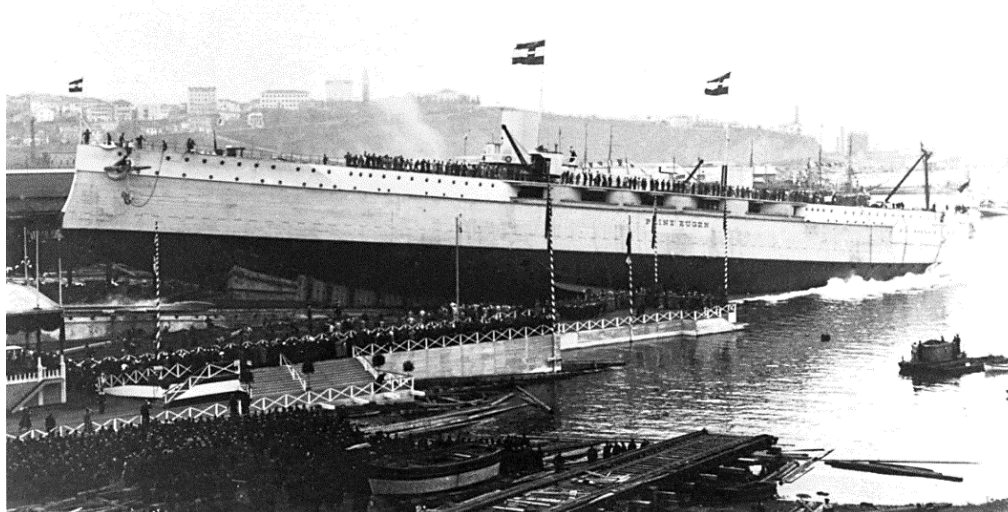
„A trónörökös nem vesz részt a hajóavatáson. A bécsi Korrespondenz Wilhelm jelenti: Ferencz Ferdinand királyi herceg, trónörökös, kinek meleg érdeklődése a haditengerészet minden ügye iránt közismeretes és kinek szándékában volt résztvenni a Prinz Eugen hadihajó e hó 30-iki vízrebocsátásán, e szándékát nem hajthatja végre, mivel ezúttal el nem halasztható kötelességei tartják vissza Bécsben. A Prinz Eugen csatahajó vízrebocsátása alkalmából a magyar képviselőház tagjai közül Csuzy Pál, Heltai Ferencz, Karátsonyi Jenő gróf, Láng Mihály báró, Mártonffy Márton, Okolicsányi László, Pap Géza, Szüllő Géza és Zakó Milán, továbbá Hunyady József gróf főrend holnap este nyolcz órakor

³³⁵⁰ Grazer Tagblatt, November 1912-11-08

indulnak el Triesztbe. A Viribus Unitis, a monarchia első dreadnoughtja nem lesz jelen a Prinz Eugen vízrebocsátásán, mint eredetileg tervezték, mert időközben szolgálatba helyezték.”³³⁵¹

A keresztanyai méltóságot Mária Krisztina királyi hercegnő vállalta el.³³⁵²

„Az új csatahajó vízrebocsátása. Trieszt, nov. 30. Fényes ünnepek közepette bocsátották szombaton vízre az új csatahajót. A harmadik Dreadnought-típusú hajó a keresztségben a Prinz Eugen nevet kapta. Az ünnepségre már előző nap megérkeztek Péter Ferdinánd főherceg és a keresztanya, Mária Krisztina főhercegnő, továbbá Alice főhercegnő, a toscanai nagyhercegnő leányaival, Margit Mária Albertina, Germánia Mária Terézia, Ágnes Mária Terézia főhercegnők. Kevéssel tizenegy óra előtt a főhercegi személyiségek kíséreteikkel elhagyták szállásaikat és négy automobilon San Marcoba, a hajógyárba mentek. A tengerészeti kerületi parancsnok üdvözlő beszéde után, amelynek végén Mária Krisztina keresztanyának pompás virágokrétát nyújtott át, a főhercegi személyiségeket a Gotterhalte hangjainál az udvari pavillonba vezették. A hajótest beszentelése után lovag Kohen tengerészeti kerületi parancsnok beszédet mondott, megemlékezve Jenő herceg dicső hadvezérről, akinek a nevét a hajó viselni fogja Végül arra kérte Mária Krisztina főhercegnőt, hogy a keresztelési aktust ejtse meg. Mária Krisztina főhercegnő, a keresztanya, ezt válaszolta: — Nagy örömmel tettem eleget ő cs. és apostoli kir. felsége felhatalmazásából annak a kérésnek, hogy e büszke csatahajó keresztanyai tisztségét vegyem át. E hadihajó vízrebocsátása újabb útjelzője a hadiflotta továbbfejlődésének, melynek kiépítése tiszteletet parancsoló hatalmi tényezője a monarchiának. Vajha az a dicsőségteljes, a monarchia ellenségeivel ismételten győzelmesen megküzdött vezér lebegne a hajó tengerészei előtt és vajha vinnék ezek a szeretetzászlót békében és háborúban egyaránt a monarchia dicsőségére és becsületére! A főhercegnő ekkor megnyomta az illető villamos gombot, mire a hajó búbján lévő pezsgősüveg szétduzzant. A vízrebocsátás jelzésű második gomb megnyomásával a főhercegnő e szavakat mondta: — Menj a tengerbe és Isten segítsége legyen mindig veled. Előbb lassan, majd mind gyorsabban csúszott a hatalmas hajótest lefelé és merült el először a magasan fölcsapó hullámokba. A Panther a szokásos üdvölvéseket adta. Ezernyi torokból viharos hurrá és eviva-kiáltások hangzottak el. A hajó vízrebocsátása 11 óra 30 perckor szerencsésen megtörtént. Ezután a fenségek cercelet tartottak, majd elhagyták az udvari pavillont és általános búcsúvétel után automobilon visszatértek lakóhelyeikre. A Jenő hercegről elnevezett hadihajó a Viribus Unitis és a Tegetthoff testvérének tekinthető. Miként az első két Dreadnought, a Prinz Eugen is teljes egészében a honi ipar produkuma. Az új hadihajót 1912 január 16 án kezdték építeni és rövid tíz és fél hónap alatt elkészítették, méretei ugyanolyanok, mint az előbbi kettő. A jövő év tavaszán a fiumei Danubiusgyárban ennek a klasszisznak negyedik egységét fogják vízrebocsátani, amelylyel aztán befejeződik az új sorhajó-osztály építése.”³³⁵³

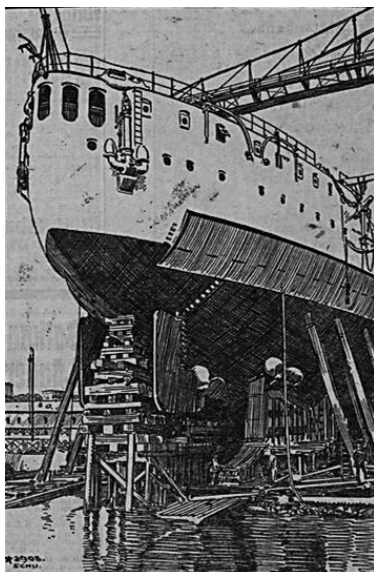
3354

³³⁵¹ 1912. 10. évfolyam, 1912-11-29 / 283. szám

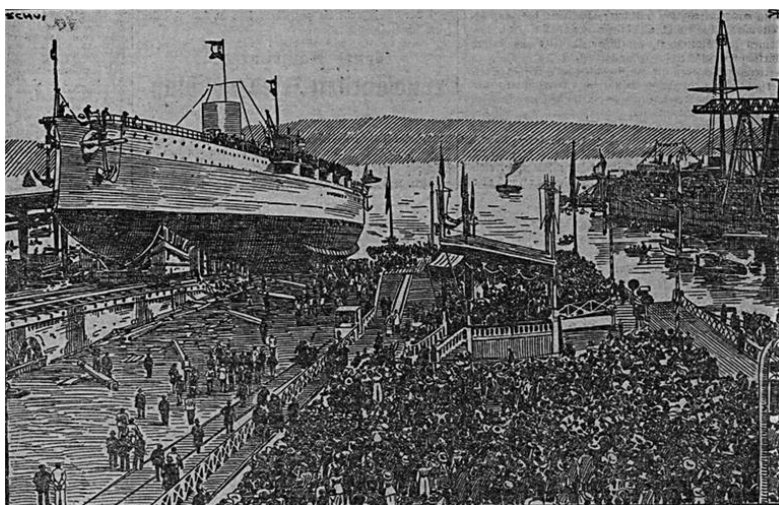
³³⁵² Az Ujság, 10. évfolyam, 1912-11-24 / 279. szám

³³⁵³ Pesti Hírlap, 34. évfolyam, 1912-12-01 / 285. szám

³³⁵⁴ https://htenger.blog.hu/2020/02/02/jeno_herceg_vegnapjai

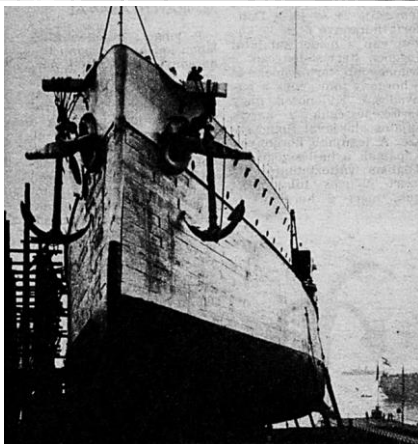
3355

3356

3357

3358

Mikor a trieszti Stabilimento Teknico hajógyárában két évvel ezelőtt megkeresztelték a Prinz Eugen dreadnoughtot, kínos fél óráig tartott, amíg a kötelékétől megszabadított, fagyús szántalpakon nyugvó hajókolosszus végre megindult és lesiklott a tengerbe.³³⁵⁹

³³⁵⁵ Illustrierte Kronen Zeitung, 1912-12-04

³³⁵⁶ Illustrierte Kronen Zeitung, 1912-12-03

³³⁵⁷ [https://wiki.leva.ru/ru/Navy:SMS_Prinz_Eugen_\(1912\)](https://wiki.leva.ru/ru/Navy:SMS_Prinz_Eugen_(1912))

³³⁵⁸ Élet és Tudomány, 40. évfolyam, 1985-09-13 / 37. szám

³³⁵⁹ Pesti Napló, 65. évfolyam, 1914-01-16 / 14. szám

Az SMS Prinz Eugen elkészültekor a legnagyobb kereskedelmi hajó az „Imperator” gőzös. A gőzhajó 214-szer nagyobb, mint a „Prinz Eugen dreadnought”, mert 50 000 tonnás vízkiszorítás, 5275 férőhelyes, 258 méter hosszú és 29 m széles. A kémény 21 méter magas.³³⁶⁰

A díszlövés árát a monarchia egymás után bocsátja vízre dreadnoughtjait, tavaszra, megépül a negyedik úszó acélvár is. Egy-egy dreadnought építése körülbelül hatvan millióba kerül, méltó tehát, hogy a vízrebocsátás szertartásai is belekerüljenek néhány százezer koronába. Megkívánja a monarchia nagyhatalmi előkelősége, hogy mutassunk valamit. A „Viribus unitis” vízrebocsátásánál a díszlövés kétszáznegyvenezernyolcszázharminckét koronába kerültek. A harmadik dreadnought, a „Prinz Eugen” vízrebocsátásánál már nem nyúlt olyan mélyen az ország zsebébe az ünnepélyt rendező bizottság. Elmaradt a katonai díszgyakorlat, amely a „Viribus unitis” keresztelőjénél csak az elhasznált lövegek árban százharminchatezer koronát emésztett föl (3400 éles lövés egyenként 40 korona). De a töltnygyárosok így is meg lehetnek elégedve. November 29-én a fejedelmi vendégeket 1008 díszlövés üdvözölte (egy lövés 8 korona, összesen 8064 korona.) A San Marcoba érkező notabilitásokat kétszer 1008 lövés fogadta, 16.128 korona költséggel. A felszenteléskor használt éles lövedékekkel együtt pedig összesen száznegyvezernyolcszázharminckét koronát lődöztek el az új úszó acélvár megépülésének az öröme.³³⁶¹

„Míg ugyanis a «Viribus Unitis» 8000, a «Tegetthoff» 9000 és a «Prinz Eugen» 8000 tonna tartalmú volt, mikor vízrebocsátották, a «Szent István» körülbelül 13.000 tonna súlyú lesz, amikor a hajógyárból kikerül.”³³⁶²

1912.12.20-i hír: „Az új csatahajó. Csütörtökön délelőtt a legutóbb vízrebocsátott Prinz Eugen nevű csatahajót két haditengerészeti vontató Pólából, ahol az előírt vizsgálatot folytatták rajta és újra befestették, visszavonszolták a stomarcei hajógyárba, ahol teljessé teszik felszerelését.”³³⁶³

„Pénzügy és üzleti világ. A trieszti Stabilimento tecnico tavaly 2 127 600 koronás nettó nyereséget ért el (szemben az 1911-es 1 550 000 K) nettó nyereséggel. Mint ismeretes, szinte az összes osztrák csatahajó, legutóbb három dreadnoughtunk, ebben a legrégebbi és legjobban bevált osztrák hajógyárban készül, és a harmadik csatahajóóriás, a „Prinz Eugen” hajótestének megépítésével A Stabilimento még világrekordot is elért, mindössze 258 munkanapra volt szükség. A két csatahajó rejtkehelye azonban jelenleg üresen áll, és a haditengerészetünk hatékonyságához oly sürgősen szükséges új parancsokat várják. Tavaly a Stabilimento befejezte a „Viribus unitis” csatahajót és átadta a haditengerészetnek, ezt követte idén februárban a második azonos méretű „Tegetthoff” csatahajó; Építés alatt maradt a „Prinz Eugen” csatahajó, nyolc óceánjáró torpedócsónak és egy 9000 tonnás árugőzös; A haditengerészet nemrég két 7000 tonnás széngőzös megépítésével bízta meg a céget. A három éve a társasággal kapcsolatban álló linzi Duna hajógyárban a Duna Flotilla hét motorcsónakja, három lapátos gőzhajó, köztük a Donau-Dampfschiffahrts-Gesellschaft két gyorsgőzöse, valamint hat vontatóhajó készült el. A tiszta nyereségből a törzsrészesvények 230 K, az elsőbbségi részesvények 115 K osztalékban részesülnek.”³³⁶⁴

Szolgálati ideje:

Állomáshelye Pula (Pola) és az Osztrák-Magyar Haditengerészet 1. csatahajó-hadosztályának tagja volt.

1914.

Első parancsnoka Firmian János gróf sorhajókapitány.

1914.04.11-én várták Pola kikötőjébe, tengeri próbáinak végeztével.³³⁶⁵ Ezt követően részletesen átvizsgálják, majd négy újabb próbaut vár rá.³³⁶⁶

³³⁶⁰ Illustrierte Kronen Zeitung, 1912-12-06

³³⁶¹ Zászlónk, 11. évfolyam, 1913-01-15 / 5. szám

³³⁶² Magyarország, 20. évfolyam, 1913-11-16 / 271. szám

³³⁶³ Pesti Hírlap, 34. évfolyam, 1912-12-20 / 301. szám

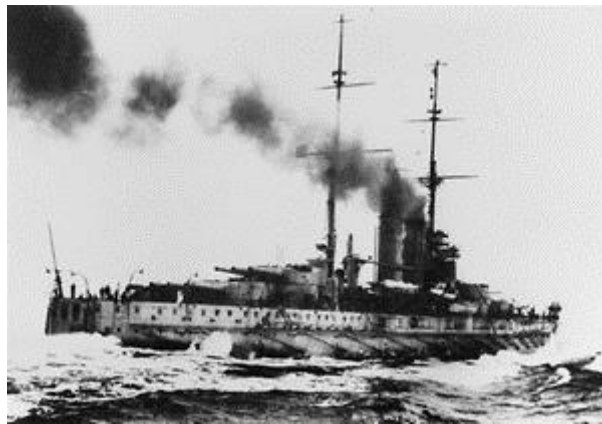
³³⁶⁴ Neugkeits-Welt-Blatt, April 1913-04-09

³³⁶⁵ Czernowitzer Allgemeine Zeitung, 1914-04-10

³³⁶⁶ Vorarlberger Tagblatt, 1914-04-12

1914.05.14-én a Prinz Eugen 2 órás teljes erőpróbája során 20,41 csomós átlagsebességet ért el, miközben gépei 27 183 SHP-t termeltek.³³⁶⁷

1914.05.20-án futott ki ismét próbaútra. Ekkor az ágyuk kipróbálása és a gépek beállítása következik, úgy, hogy június közepén ezt a csatahajót is bevonhatják a hajórajba. Ekkor az I. nehéz ütegosztály: Parancsnok: Löffler ellentengernagy; „**Viribus Unitis**“, „**Tegethoff**“ és „**Prinz Eugen**“. II. nehéz ütegosztály: Parancsnok: Willenik ellentengernagy; „**Franz Ferdinánd**“, „**Radetzky**“ és „**Zrínyi**“. Cirkáló-flotta: Parancsnok Seidenfacher ellentengernagy: „**Saida**“, „**Spaun**“ és több torpedó és naszád. A torpedó-flottában több változást rendeltek el. „**Gaa**“ torpedó raktárhajót bevonták a szolgálatba és Catinelli sorhajókapitány parancsnoksága alá osztották be. Továbbá a szolgálatba vonták „**Mária Terézia**“ nagy cirkálót és „**Zara**“ torpedót és Buchmayer fregattkapitány és Klöciner sorhajóhadnagy parancsnoksága alá osztották be. Azonkívül hat új torpedót és tizenegy torpedónaszádot a rajba osztottak. Most helyezik szolgálatba Casa sorhajókapitány parancsnoksága alá a „**Saida**“ gyorscirkálót. A csatahajókon 279 ágyú van, 48 ezek között 30,5 centiméter kaliberű.³³⁶⁸

A hajó tengeri úton, még az I. világháború előtt 1914-ben

A próbautak után Firmian rámutatott arra, hogy a hajó vízkiszorításához képest a lövegek túl nehezek. Az osztály egységei ornehezek, és alacsony szabadoldaluk van. Úgy vélte, hogy egy szerencsétlen találat az orrban katasztrofális lehet a hajó számára. Azt javasolta, hogy a jövőbeni csatahajók kapjanak egy megemelt fedélzetet, és hagyják el a nehéz kost. A víz alatti védelmet is elégtelennek ítélte, és elítélte a vízzáró válaszfalakba bevágott ajtókat. A szellőztetést elégtelennek tartotta, és javasolta a szellőzőnyílások más helyekre való áthelyezését, mert a szellőzés könnyen beszívhatja a füstöt. Javasolta, hogy az egyenáramú lélegeztetőgépek működését váltakozó árammal oldják meg, hogy a kikötőben lévő hajók a dinamójuk helyett a normál elektromos hálózatot használják.

Firmian megemlítette a barbette és a fegyvertartó közötti rést is. A toronytetők páncélzatát túl vékonynak találta, és javasolta azok megerősítését. Javasolta a 30,5-ös lövedékek és a 30,5 cm-es töltények tárainak felcserélését is. Megkérdőjelezte a fő táruk válaszfalainak azon képességét, hogy ellenállnak-e a víznyomásnak, amikor a tárukat el kell árasztani. A 7 cm-es fegyvereket haszontalannak ítélte, és helyettük 9 cm-es ágyúkat javasolt, mint a többi parancsnok. Az orr és a tat torpedócsövet haszontalannak tartotta egy csatahajó számára.³³⁶⁹

1914.05.22-én kazánrobbanás történt egy torpedóhajón Polában. Az SMS Prinz Eugen és az SMS Erzherzog Franz Ferdinand vette fedélzetére a sebesülteket.³³⁷⁰

1914.07.08-án állt hadrendbe.³³⁷¹

³³⁶⁷ https://issuu.com/belvederemeridionale/docs/kramlimihaly-2021-austro-hungarian_battleships_190/s/13556368

³³⁶⁸ Pesti Napló, 65. évfolyam, 1914-05-12 / 111. szám

³³⁶⁹ https://issuu.com/belvederemeridionale/docs/kramlimihaly-2021-austro-hungarian_battleships_190/s/13556368

³³⁷⁰ Arbeiterwille - Neue Zeit, Mai 1914-05-22

³³⁷¹ Neues Wiener Journal, Juli 1914-07-19

1914.07.13-án adták volna át a hajó zászlóját ünnepélyes keretek között. de ezt Ferenc Ferdinánd halála (1914.06.28.) miatt, elhalasztották.³³⁷²

A háború kitörése miatt, számos tengeri próbaút elmaradt, így elmaradt a hajtóművek maximális terhelési próbája is.³³⁷³

I. Világháború

1914.08.03-án a német Geoben és Breslau hadihajó kifutott Messinából. A hajók az Adriára indultak, de útjukat állta az angol flotta, így végül Törökországba mentek. Hogy az esetleges adriai áttörést segítsék, az angolok ellen kifutott Haus tengernagy vezetésével 1914.08.07-én reggel kilenckor a Viribus Unitis, a Tegetthoff, a Prinz Eugen dreadnought (1. csatahajóosztály) és a Erzherzog Franz Ferdinand, Radetzky és a Zrínyi (2. csatahajóosztály). – valamint a SMS Sankt Georg, az SMS Admiral Spaun kiscirkálóból, hat torpedórombolóból és tizenhárom torpedónaszádból álló kíséretükkel – kifutott Polából, hogy biztosítsa a német hajóraj áttörését az Adriára. A Monarchia hajói Brindisi felé hajóztak. Végül a német hajók irányváltoztatása miatt az esetleg kialakuló tengeri csata elmaradt. Ez után az SMS Prinz Eugen visszatért Polába, amit alig hagyta el a háború további ideje alatt.

Haus tengernagy attól tartott, hogy a francia haditengerészettel való közvetlen konfrontáció, még ha sikeres is lesz, annyira meggyengíti az Osztrák-Magyar haditengerészetet, hogy Olaszország szabad kezet kap az Adrián. Ez az aggodalom annyira nagy volt Haus számára, hogy 1914 szeptemberében ezt írta: "Amíg fennáll annak lehetősége, hogy Olaszország hadat üzen ellenünk, elsőrendű kötelességemnek tartom, hogy flottánkat érintetlenül tartsam." Haus döntése, hogy nem használja az Osztrák-Magyar Haditengerészet, éles kritikát kapott az Osztrák-Magyar Hadsereg, a Német Haditengerészet és az Osztrák-Magyar Külügyminisztérium részéről. Ez ahhoz is vezetett, hogy az antant, jelentős erőket kellett, hogy Otrantónál állomásoztasson, elvonva a hajókat más frontszakaszokról.

Az SMS Prinz Eugen és a flotta többi hajójának háborús működését nagyban befolyásolta a flotta szénhiánya is. A Háború előtt, a szén 75%-a Nagy-Britanniából érkezett valamint az USA béli Virginiából. Ezen források a háború miatt elapadtak, a hazai szén minősége pedig nem volt megfelelő.

1914.08.16-án a francia és angol hajók elsüllyesztették az SMS Zenta cirkálót és így blokkolhatták az Adriai-tenger és a Földközi-tenger átjáróját az Otrantói-szorosban.

1915.

1915.05.23-án Olaszország hadat üzent a Monarchiának.

1915.05.23-án kifutott Polából, hogy támadja az olasz partokat és az olaszok tengerparti vasúthálózatát, lelassítva így az olasz szárazföldi csapatok Monarchia elleni felvonulását.

Így, 1915.05.24-én Anconát ágyúzása volt az első harcbevétel. Ancona kikötőjében egy olasz gőzhajó megsemmisült, három másik pedig megsérült. Az anconai kikötő és a környező város infrastruktúrája súlyosan megsérült. A város vasúti pályaudvara és kikötői létesítményei megsérültek vagy megsemmisültek, az ezeket védő helyi parti ütegek pedig kilőtték. A bombázás következtében több rakpart, raktár, olajtartály, rádióállomás, valamint szén- és olajraktárak lánggra lobbantak, a város áram-, gáz- és telefonvezetékei megszakadtak. A városon belül Ancona rendőrkapitánysága, a katonai laktanya, a katonai kórház, a cukorfinomító és a Bank of Italy irodái is károkat szenvedtek. A támadásban 30 olasz katona és 38 civil vesztette életét, további 150 pedig megsebesült.

„Egy gránát eltalálta a lokomotívraktár tetejét, amely félig beszakadt. Öt lokomotív könnyebben megsérült. A rakodópart félig tönkrement. Egyidejűleg egy másik osztrák-magyar

³³⁷² Grazer Volksblatt, Juli 1914-07-14

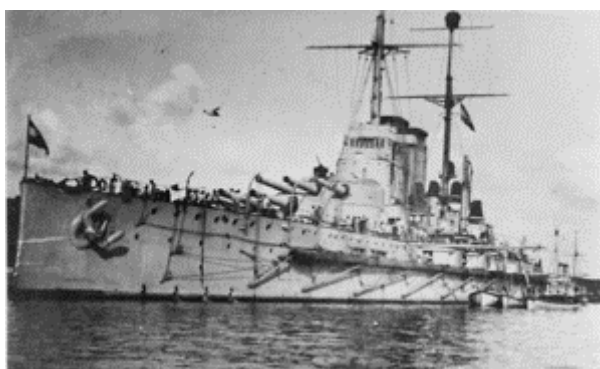
Grazer Tagblatt, Juli 1914-07-14

³³⁷³ [https://wiki.levstava.si/wiki/SMS_Prinz_Eugen_\(1912\)](https://wiki.levstava.si/wiki/SMS_Prinz_Eugen_(1912))

hajó Sinigaglia és Ancona között a vasúti vonalat lőtte, egy katonai vonatot eltalált lövése; két vagon elégett.”³³⁷⁴

*A flotta hajói menetben*³³⁷⁵

Az SMS Prinz Eugen horgonyon. Felette egy hidroplán repül el

*A hajó legénysége 1915-ben*³³⁷⁶

³³⁷⁴ Pesti Hírlap 1915. május 27-ei száma

³³⁷⁵ https://nagyhaboru.blog.hu/2023/10/05/szollosi_lajos_az_sms_prinz_eugen_fotuzere

³³⁷⁶ <https://www.darabanth.com/hu/gyorsarveres/466/kategoriak~Kepeslapok/Hadihajok~2000030/1915-SMS-PRINZ-EUGEN-Osztrak-Magyar-Haditengereszet-pre-dreadnought-csatahajok-teljes-legenysege-II3139804>

Maximilian Njegovant admirális volt az első csatahajókötelék parancsnoka.

1915-ben az SMS Prinz Eugen-nek a futballcsapata legutóbb szép anyagi eredménnyel több mérkőzést játszottak a Vörös Kereszt javára.³³⁷⁷

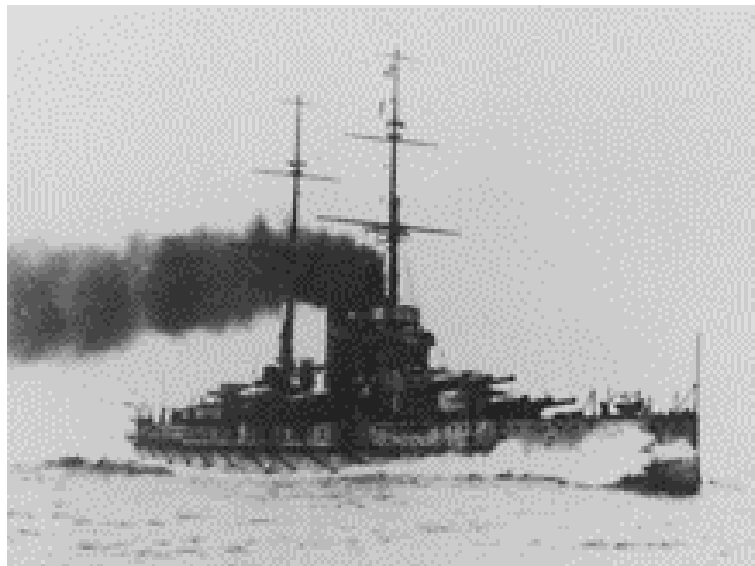
1915-ben Polát 35 légitámadás érte. A légvédelemben a flotta lövegei is bekapcsolódtak.³³⁷⁸

1916.

1916.12.15-én a hajót Polában felkereste I. Károly császár (IV. Károly magyar király). A hajóra viszont nem szállt fel.

1917.

Anton Willenik admirális vette át az első csatahajókülönítmény parancsnokságát Njegovant-tól. Ekkor, közel 400 000 tonna szén állt a flotta rendelkezésére, de továbbra is elmaradtak a nagyobb arányú bevetések.

1917.06.28-án kifutott a tengerre

1917 júniusában, Polában ismét felkereste IV. Károly király, a Monarchia flottájának felülvizsgálata alkalmával.

II. Vilmos német császár 1917.12.12-én kereste fel a hajót Polában.

Ezen látogatásokon kívül, a hajó nyugalmas életet élt, leszámítva az olasz hadüzenettől kezdődő, több, mint nyolcvan légitámadást Pola ellen.

1917-ben 42 légitámadás érte Polát. Annak ellenére, hogy időnként akár egy tucat léghajó és 150 repülőgép is részt vett ezeken a rajtaütéseken, az általuk okozott kár csekély volt: a kis sebességű és gyenge repülőgépek kénytelenek voltak nagy magasságban tartózkodni, de még ilyen körülmények között is az osztrák haditengerészeti légvédelmi tüzérek gyakran sikeresek voltak. Érdekes, hogy a Monarchia tengerészeti légvédelmi tüzérei, zsákmány francia „Adrain” acélsisakot viseltek. 1917-től már gázálarc is a felszerelés része, tartva egy esetleges gáztámadástól.³³⁷⁹

³³⁷⁷ Az Érdekes Ujság, 3. évfolyam, 1915-02-21 / 8. szám

³³⁷⁸ [https://wiki.lesta.ru/ru/Navy:SMS_Prinz_Eugen_\(1912\)](https://wiki.lesta.ru/ru/Navy:SMS_Prinz_Eugen_(1912))

³³⁷⁹ [https://wiki.lesta.ru/ru/Navy:SMS_Prinz_Eugen_\(1912\)](https://wiki.lesta.ru/ru/Navy:SMS_Prinz_Eugen_(1912))

В в е р х у: план главной базы востро-венгерского флота Pola и маршрут итальянских диверсантов 31 октября 1918 г.

*Pola hadikikötője*³³⁸⁰

1918.

1918-ban megszaporodtak a lőgyakorlatok, Horthy flottaparancsnok utasítására.

1918.06.08-án Horthy flottájának zászlóshajóját, a Viribus Unitis-t és a Prinz Eugen-t déli vizekre vitte. Cél az otrantói zár szétrombolása.

Június 9-én este a Szent István és a Tegetthoff követték saját kísérőhajóikkal. Horthy terve szerint a Novara és a Helgoland a Tátra-osztályú rombolók támogatásával harcol az otrantói szorosban. Eközben a Spaun admirálist és Saida cirkálók és a flotta négy torpedócsónakja bombázzák az olasz légi és haditengerészeti állomásokat.

A német és osztrák-magyar tengeralattjárókat Valonába és Brindisibe küldték, hogy lesben álljanak az osztrák-magyar flotta ellen kivonuló olasz, francia, brit és amerikai hadihajók ellen, míg a cattarói hidroplánok légi támogatást nyújtanának, és átkutatják a hajók előre nyomulásának útvonalát.

A csatahajók, és különösen a dreadnought-ok, mint például a Prinz Eugen, a tűzerejükkel elpusztítanák a tengerzárát, és megtámadnák a szövetséges hadihajókat, amelyekkel szembe találkoznak. Horthy

³³⁸⁰ [https://wiki.lesta.ru/ru/Navy:SMS_Prinz_Eugen_\(1912\)](https://wiki.lesta.ru/ru/Navy:SMS_Prinz_Eugen_(1912))

abban reménykedett, hogy ezeknek a hajóknak a bevonása kritikus fontosságú lesz a döntő győzelem megszerzéséhez. Dubrovniktól északra fekvő Slano kikötőjéig jutott ekkor az SMS Prinz Eugen. A hadművelet azonban az SMS Szent István csatahajó elsüllyedése miatt félbeszakadt, így az SMS Prinz Eugen is visszatért Polába.

1918.07.17-én Polát érte a legnagyobb légitámadás, amelyet a város a háború alatt elszenvedett. Ekkor 66 szövetséges gép több mint 200 bombát dobott le, bár az SMS Prinz Eugen nem sérült meg a támadásban.

1918 októberére világossá vált, hogy Ausztria-Magyarország vereség előtt áll a háborúban. Mivel a nacionalista érzelmek csillapítására tett különféle kísérletek kudarcot vallottak, I. Károly császár úgy döntött, hogy megszakítja Ausztria-Magyarország szövetségét Németországgal, és a szövetséges hatalmakhoz fordul, hogy megóvja a birodalmat a teljes összeomlástól. 1918.10.26-án Ausztria-Magyarország közölte Németországgal, hogy szövetségük véget ért.

Polában az Osztrák-Magyar Haditengerészet etnikai és nacionalista alapon szétszakadt. Horthy 1918.10.28-án reggel értesült arról, hogy fegyverszünet közeleg, és ezt a hírt a rend fenntartására és a flotta zendülésének megakadályozására használta fel. A lázadást sikerült elkerülni, de a feszültség továbbra is magas maradt, a morál pedig soha nem látott mélypontra volt. A helyzet annyira megterhelő volt, hogy az SMS Prinz Eugen kapitánya, **Alekszandr Milosevics** sorhajókapitány öngyilkosságot követett el a csatahajó fedélzetén lévő szállásán.

Az osztrák-magyar kormány így úgy döntött, hogy átadja flottájának zömét a szlovének, horvátok és szerbek államának. Ezt előnyben részesítették a flotta szövetségeseknek való átadásával szemben, mivel az új állam kinyilvánította semlegességét. Ezenkívül az újonnan megalakult állam még nem tette le nyilvánosan I. Károly császárt a trónjáról, életben tartva a Birodalom hármas monarchiává történő átalakításának lehetőségét.

A flotta átadása 1918.10.31-én reggel kezdődött, Horthy zászlóshajója, a Viribus Unitis fedélzetén, ahol Horthy találkozott a délszláv nemzetiségek képviselőivel. A "rövid és hűvös" tárgyalások után a megállapodások megtörténtek, és aznap délután befejeződött az átadás.

Pola röviddel az I. világháború vége után. Az öt hajó a sorban jobbról balra: az olasz San Marco cirkáló, jobbra középen, egy Radetzky-osztályú csatahajó, a Prinz Eugen és a Tegetthoff csatahajó, valamint a francia Waldeck-Rousseau cirkáló

A pólai haditengerészeti bázison állomásozó hadihajók legénységének körében 1918 októberében szervezkedés indult, a matrózoknak elege lett a háborúból. Az SMS Prinz Eugen legénysége jelentette be elsőként, hogy november 1-jén a maguk részéről befejezettnek tekintik a háborút, elhagyják a hajót és hazatérnek. Röpiratot sokszorosítottak, amelyet a többi hajókon is terjesztettek. A röpiratban követelték a béke azonnali megkötését, a politikai foglyok szabadon bocsátását, a cenzúra eltörlését és a köztársaság kikiáltását. Hajónként bizalmi testületek alakultak, a tisztikart lefegyverezték. Október 31-én útnak indították a magyar és német nemzetiségű beteg tengerészek első csoportját.³³⁸¹

1918.10.31-1918.11.04 (10). között a Szerb-Horvát-Szlovén Királyság rendelkezett felette.

Az Olaszország és Ausztria-Magyarország között 1918.11.03-án aláírt Villa Giusti fegyverszüneti megállapodás megtagadta Ausztria-Magyarország hadihajóinak a szlovének, horvátok és szerbek államhoz való átadását. Ennek eredményeként 1918.11.04-én olasz hajók behajóztak Trieszt, Pola és Fiume kikötőjébe. 1918.11.05-én az olasz csapatok elfoglalták a pólai haditengerészeti létesítményeket és az ott lévő hajókat. A Délszláv Állam nem tudta a hajókat megvédeni, mert ekkorra azokon már alig volt legénység, mivel a többség hazament. A délszlávok az olaszok lépését diplomáciailag illegitimnek minősítették.

1918.11.09-én a Pola kikötőben megmaradt összes hajón felvonták az olasz zászlót. A szövetséges hatalmak egy korfui konferencián megállapodtak abban, hogy az Ausztria-Magyarország haditengerészetének átadását a szlovének, horvátok és szerbek államának nem lehet elfogadni.

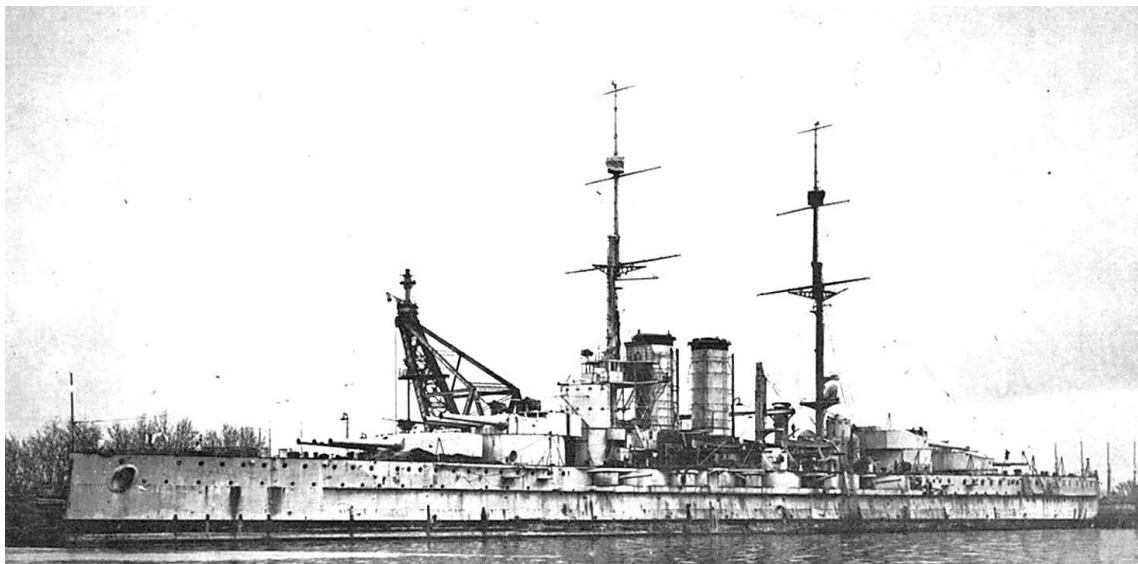
1918.11.05/09-1918.12.01 között, olasz lobogó alatt hajózott.

Az egykori osztrák-magyar hadihajók átadásáról szóló ultimátum kilátásba helyezésével a Nemzeti Tanács 1918.11.10-től beleegyezett a hajók átadásába.

1918.12.02-1922.07.28 között, francia lobogó alatt állt. Más forrás szerint, 1920.08.25-én került a franciák kezére. A hajó Polából a tunéziai Bizerta-ba szándékoztak vinni.³³⁸² Polából a franciák a hajót vontatóhajókkal vitték el, de csak Toulonig jutott.³³⁸³

1920.09.05-én érkezett meg Toulonba.³³⁸⁴

Csak 1920-ban határozták meg a hajók végső elosztását a szövetséges hatalmak között a Saint-Germain-en-Laye-i szerződés értelmében. A két megmaradt Tegetthoff osztályú csatahajó közül az SMS Prinz Eugen formálisan Franciaországhoz került.

Az SMS Prinz Eugen Toulonban, még ép fegyverzetel³³⁸⁵

³³⁸¹ https://nagyhaboru.blog.hu/2023/10/05/szollosi_lajos_az_sms_prinz_eugen_fotuzere

Népszava, 46. évfolyam, 1918-11-08 / 262. szám

³³⁸² Bécsi Magyar Újság, 1920-07-14

³³⁸³ Viitorul, iulie Anul 14, nr. 1920-07-16 / nr. 3696

Viitorul, iulie Anul 14, nr. 1920-07-17 / nr. 3697

³³⁸⁴ [https://wiki.lesta.ru/ru/Navy:SMS_Prinz_Eugen_\(1912\)](https://wiki.lesta.ru/ru/Navy:SMS_Prinz_Eugen_(1912))

³³⁸⁵ https://htenger.blog.hu/2022/06/26/korfu_hadmuvelet_390

1920-ban Toulon-ban, a fő lövegei nélkül

„Amennyire tudni lehet, a franciák nem is foglalkoztak a Prinz Eugen saját flottájukban való szolgálatba állításának gondolatával. Ők is annyira le voltak gatyásodva, hogy sem félkész csatahajókat nem tudták befejezni, sem a meglevőket szolgálatban tartani. 1922-ben négy csatahajó kivételével az összes többi tartalékba állították, a haditengerészeti költségvetés ugyanis csak ennyit bírt el. A Bretagne osztályból csak a névadó egység maradt szolgálatban, míg a Courbet osztályból a névadó hajót vonták ki. Ilyen körülmények között a franciák nyilván nem is gondolhattak egy újabb csatahajóra.

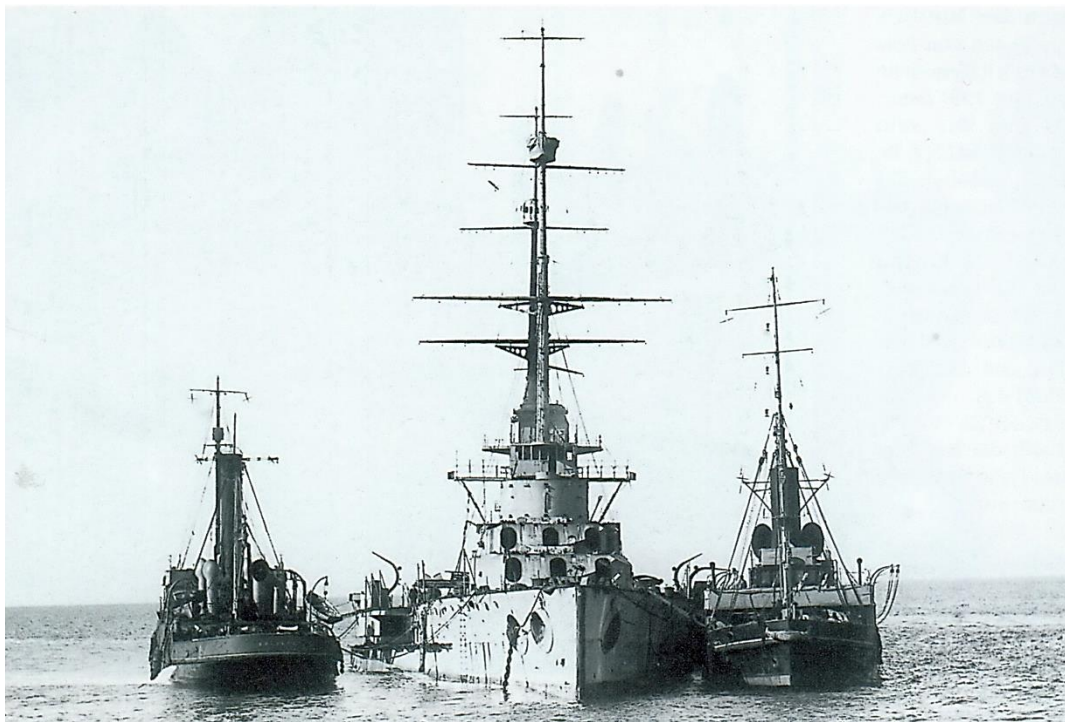
Az SMS Prinz Eugent a **franciák négy vontatóval szállították Toulonba, ahová 1920.09.05-én érkezett meg.** A haditengerészet szakértői ezt követően alaposan átvizsgálták a hajót, és tanulmányozták annak technológiai megoldásait. Leginkább a háromágyús lövegtornyok érdekelték őket. Hogy vizsgálódásaik során milyen eredményre jutottak, és mennyire értékelték az osztrák-magyar csatahajó műszaki színvonalát, arról nincs feljegyzés. A háromágyús lövegtorony ötlete a húszas évekbeli francia csatahajóterveken később feltűnt néhányszor, a harmincas években épülő új csatahajóikon azonban a franciák végül a négyágyús tornyokat rendszeresítették. Hogy valami mást vettek e át a Monarchia hajókról, nem tudni. A vizsgálódások befejeztével, 1921.01.15 és 1921.03.15 között, a hajót leszerelték, fegyverzetét eltávolították. A 150 és a 66 mm-es ágyúkat eredetileg azzal a céllal szerelték le, hogy majd eladják őket külföldre. Miután azonban nincs nyoma annak, hogy ezek az ágyúk később feltűntek volna valamelyik másik ország haditengerészeténél vagy hadseregénél, valószínűleg a franciák nyakán maradtak. További sorsuk nem ismert. A 305 mm-es ágyúkat a francia partvédelemnek szánták. Az eredeti elképzelés az volt, hogy a komplett lövegtornyokat beépítik a St. Nazaire kikötőjét védő erődítményekben, különböző műszaki problémák miatt azonban erről végül lemondtak. Az ágyúkat ezután egy darabig tartalékként a haditengerészet touloni Arzenáljában tárolták, de miután nem voltak kompatibilisek a francia hajókon rendszeresített 305 mm-es lövegekkel, végül a hadseregnek adták át őket. Franciaország 1940-es megszállásakor az ágyúk német kézre kerültek, akik feltehetően az Atlanti Fal erődítményeibe építették be őket, bár erről igazából nincsenek ezt bizonyító dokumentumok. A szintén nem bizonyított híresztelések szerint néhány ágyú később, a háború alatt, a finn és a dán partvédelemhez került. További sorsuk szintén nem ismert, a háború után nyilván beolvastották őket. A fegyverzet leszerelését követően, 1921 tavaszán, a franciák teljesen kibelegték az SMS Prinz Eugent. A hajóról minden használhatót, vagy értékesíthetőt kiszereleltek. Eltávolították a gépi berendezéseket, a turbinákat, generátorokat, a csövezetéseket, leszerelték a villamos kábeleket, a tűzvezető berendezéseket, az optikai távolságmérőket, a fényszórókat, szinte mindent amit mozditani lehetett. Gyakorlatilag nem maradt más, csak az üres hajótest, melyet robbantási kísérleteknél, és a

lőgyakorlatok célhajójaként kívántak hasznosítani. A lövegtornyok tetőlemezeit ezért visszaszerelték, a válaszfalakon és a fedélzeteken pedig a kiserelt csövek és kábelek nyílásait eltömítették.

Május végén a csatahajót a Toulon előtt fekvő Porquerolles-sziget északi partján levő Alicastre-öbölbe vontatták, ahol a légierőnél használt bombákat akarták tesztelni a hajón. A sekély vízben az SMS Prinz Eugen a fenékszelepek megnyitásával leültették a fenékre, hogy a hajó ne sodródjon, és ne süllyedjen el, s a bombázásokat követően tanulmányozni lehessen rajta az okozott károkat. A franciák úgy vélték, a bombázások után a hajó annyira szét fog ronscolódni, hogy másra már nem is lehet majd használni, s a csatahajók számára eredetileg a leselejtezett Vergniaud páncélost jelölték ki célhajónak.

A sajtó addigra már világszerte lelkesen ünnepelte a légierőt, mely a sajtómunkások szerint elhozta a csatahajók tengeri uralmának a végét. A háborút követő bombázási kísérletek a firkászok szerint döntő csapást mértek az elavult tengeri dinoszauruszokra, és feleslegessé tették azokat. Valójában azonban ezek a kísérletek a szakértők számára éppen azt bizonyították, a korabeli repülőgépek képtelenek valóban súlyos károkat okozni egy erősen páncélozott, modern csatahajónak.

A bombázások ezúttal is azt igazolták, a légibombák pusztító erejét erősen túlbecsülték. A franciák akárhogy is hajgálták a bombákat a Prinz Eugenre, az nemcsak a süllyedésre nem mutatott hajlandóságot, hanem még csak komolyabb károkat sem tudtak okozni neki, még akkor sem, amikor az AT-9 léghajóról 400 kilós bombákat dobtak le rá. Miután a korábban elárasztott rekeszekből kiszivattyúzták a vizet, a Prinz Eugen ismét úszóképessé vált. Amennyire tudni lehet, a bombák sem a páncélfedélzetet, sem a lövegtornyok tetőlemezeit nem szakították át. (Bár a kísérletek lefolyásáról és eredményeiről részletes adatok nincsenek.)

A megsüllyedt csatahajó, a mellette álló vontatókkal.

A Prinz Eugen 1821.11.02-án tűz ütött ki, a kiürített hajóban azonban már nem volt sok minden, amit az megrongálhatott volna.

A csatahajót 1922.01.27-én átvontatták a Saint-öbölbe, ahol víz alatti robbantási kísérlethez használták fel. Egy torpedó leszerelt robbanófejét megfelelő mélységben a hajó oldalához erősítették, és távirányítással felrobbantották. Hogy a Tegetthoff osztály torpedóvédelme nem igazán megfelelő, ezúttal is bebizonyosodott. (Bár a francia csatahajóké még gyengébb volt.) A robbanás átszakította a belső válaszfalakat is, és a víz teljesen elárasztotta az érintett rekeszt. A leszerelt csövek és kábelek helyén maradt nyílások sebtében rögtönzött tömitéseik és fedőlemezeik át a vízbetörés tovább terjedt, és a csatahajó végül teljes hosszában leült a tengerfenékre. A hajó orra 10, tatja 13 méter mélyre merült. A kiemeléshez először egyenesen el kellett osztani a hajóba betört vizet, mely nagyrészt a sérülés oldalán levő rekeszeket árasztotta el. Ha a hajót így emelik meg, felborult volna. Miután áttörtek néhány

válaszfalat, és a páncélfedélzetet, a csatahajó nagyjából egyensúlyba került, és tíz nagy teljesítményű szivattyú együttes munkájával sikerült megemelni, és a lékeket befoltozni. A Toulonba visszavontatott hajó helyreállítása több mint egy hónapig tartott.

A franciák tehát elégedettek lehettek az o-m csatahajóval, melynek felhasználása nagyon gazdaságosnak bizonyult. Egyetlen hajón sikerült elvégezni a bombázási tesztek, és a víz alatti találatok okozta sérülések tanulmányozását. Ráadásul még ezeket követően is elég jó állapotban maradt ahhoz, hogy fel lehessen használni a francia csatahajók célhajójaként is.

A Prinz Eugent **1922.06.28**-án vontatták ki utolsó útjára Toulonból. A dátum Ferenc Ferdinánd meggyilkolásának évfordulója volt, bár nem valószínű, hogy ebben valami szándékosság lett volna. A hajót Toulontól mintegy tíz mérföldre délre oldották le a vontatókötélről, hogy a gyakorlatra kivonuló francia csatahajók célpontja legyen. A lögyakorlaton részt vett mind a négy, szolgálatban maradt csatahajó, a franciák azonban főleg a haditengerészet legütőképesebb, 340 mm-es ágyúinak teljesítményére voltak kíváncsiak.

A lövészetet ezért a Bretagne kezdte meg, mely 340 mm-es ágyúiból összesen 25 lövést adott le a Prinz Eugenre. A csatahajó nem gyakorló, hanem éles páncéltörő gránátokat használt. A franciák szétlőtték az egyik lövegtornyot, a 15 cm-es ágyúk egyik tűzvezető állását, egy gránát szétrobbantotta az egyik kéményt, két másik pedig átütötte az övpáncélt. Hogy ez teljes átütés volt e, vagyis a gránát ezt követően átment a páncélfedélzet lefelé döntött szélén is, és a hajó belsejében robbant, nem tudni.

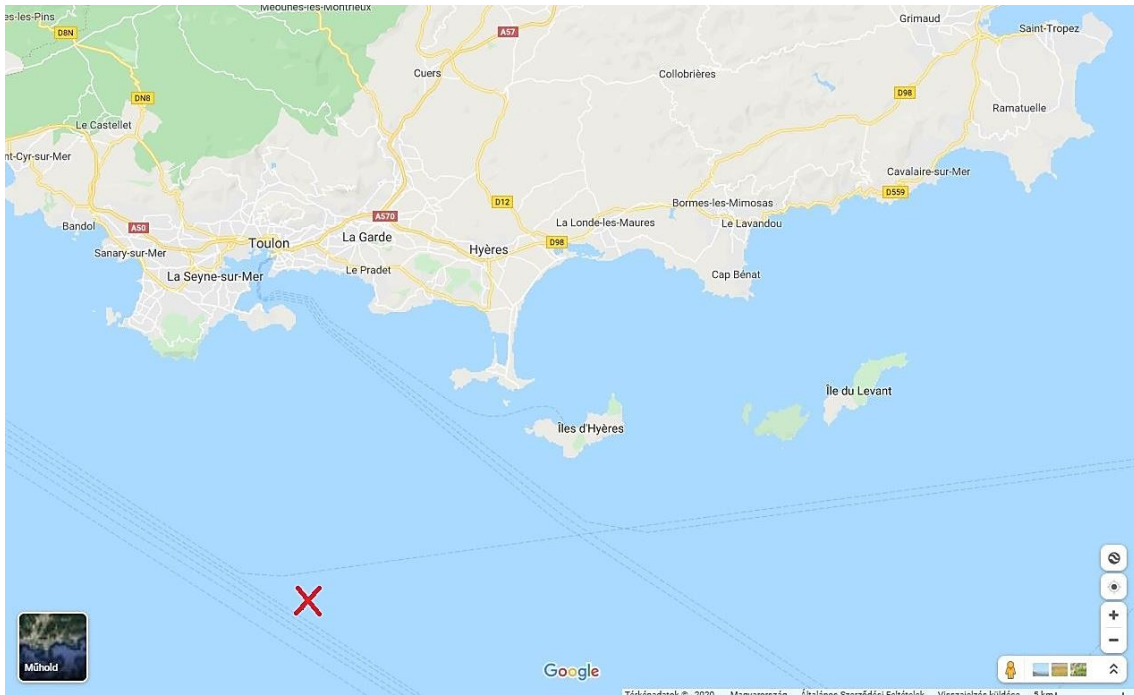
A francia csatahajó tehát legalább öt találatot ért el a Prinz Eugenen. (Lehet, hogy többet is, de részletes beszámoló erről sincs, az orosz szerző könyve csak ezt az öt találatot említi meg.) A magas, legalább 20 százalékos találati arány, és az, hogy a gránátok gond nélkül átütötték az o-m csatahajó 280 mm vastag, elismerten kiváló minőségű páncéllemezeit, azt valószínűsítik, hogy a lőtávolság nem lehetett tízezer méternél nagyobb. Ez megfelelt a francia haditengerészet doktrínájának, mely a háború előtt legfeljebb 6-8 kilométeres lőtávolságokra készült. A francia csatahajók nehézágyúinak lőtávolsága ennek megfelelően nem is volt nagyobb 13-14 kilométernél, bár a háború után ezt azért megnövelték 21 kilométerre.

A Bretagne találatait követően a már amúgy is nagyon megviselt, lepusztult állapotban levő Prinz Eugen lassan süllyedni kezdett. Ekkor nyitott rá tüzet a másik három csatahajó, a Jean Bart, a Paris, és a France. Ezek a hajók már töltet nélküli gyakorló gránátokat használtak, s már nem a gránátok hatását, hanem csak a célzás pontosságát vizsgálták. Az első két csatahajó még végiglőtte a már süllyedőfélben levő Prinz Eugent, a France azonban már csak egyetlen sortüzet tudott leadni rá, mielőtt az végleg elmerült volna.

A Prinz Eugen roncsa jelenleg is Toulontól délre nyugszik. A város továbbra is a francia haditengerészet egyik legfontosabb támaszpontja, s állítólag nem adnak merülési engedélyt a kikötő előtti vizekre. (Könnyűbúvároknak persze nem is ajánlott próbálkozni. A Prinz Eugen süllyedésének helyén a tenger már sok száz méter mély.) Hogy maguk a franciák jártak e azóta a Prinz Eugen roncsainál, és ott mit láttak, nem lehet tudni. A felszínen a csatahajóból mára nem maradt más, csak a Prinz Eugen harangja, melyet a hajó Franciaországba való szállítása előtt sikerült elemelnie a csatahajó egyik tisztjének. A harang jelenleg a bécsi Hadtörténeti Múzeum gyűjteményében látható.”³³⁸⁶

---

³³⁸⁶ https://htenger.blog.hu/2020/02/02/jeno_herceg_vegnapjai
Ruszinszki Magyar Hírlap, 2. évfolyam, 1921-05-03 / 101. szám
[https://wiki.lesa.ru/ru/Navy:SMS_Prinz_Eugen_\(1912\)](https://wiki.lesa.ru/ru/Navy:SMS_Prinz_Eugen_(1912))

A Prinz Eugen süllyedésének helye

„A „Prinz Eugen” dicstelen halála. A párisi Havas-ügynökség a „Prinz Eugen” szomorú végéről ad hírt. A „Prinz Eugen” tudvalévően az osztrák-magyar monarchiának egyik legmodernebbül felszerelt páncéloshajója volt , a háború után többi hajótársaival együtt az entente hatalmak birtokába került. Június végén a Földközi-tengeri flotta nagy gyakorlatot tartott, melyen az egykor szebb napokat látott „Prinz Eugen” célként szerepelt. A derék páncélos — úgy látszik — nem bírta sokáig ezt a lezülést ő, mert a negyedik lövés után a tenger fenekére süllyedt. Úgy mondják, rossz fülek hallották, hogy a „Prinz Eugen” hősi halála pillanatában csak azt fájlalta, hogy egykori admirálisa a szerencsétlenség idején nem volt a fedélzetén. A szegény Prinz Eugen meg fog azonban bocsátani Horthynak, ha a túlvilágon értesül, hogy a egykori Parancsnoka most igen el van foglalva: egy szerencsétlen ország hajójának elsüllyesztésén fáradozik.”³³⁸⁷

A Német Birodalom 1938.08.22-én bocsátotta vízre a Prinz Eugen csatahajót (csatacirkálót) Kielben. A vízrebocsátásnál jelen volt vitéz nagybányai Horthy Miklós és felesége is. A csatahajó harangja azonos volt az SMS Prinz Eugen harangjával.

3388

³³⁸⁷ Bécsi Magyar Újság, 1922-07-08

³³⁸⁸ https://nagyhaboru.blog.hu/2023/10/05/szollosi_lajos_az_sms_prinz_eugen_fotuzere

Szöllősi Lajos 1914 tavaszán az SMS Prinz Eugen csatahajón, annak első – 1087 fős – legénységének tagjaként

A hajó matrózai egy torpedóval

Az SMS Prinz Eugen matrózainak egy csoportja.

Szénfelvétel

Fürdés a csatahajó árnyékában

*Szöllősi Lajos 2. osztályú tüzér matróz.
1917-től főtüzér*

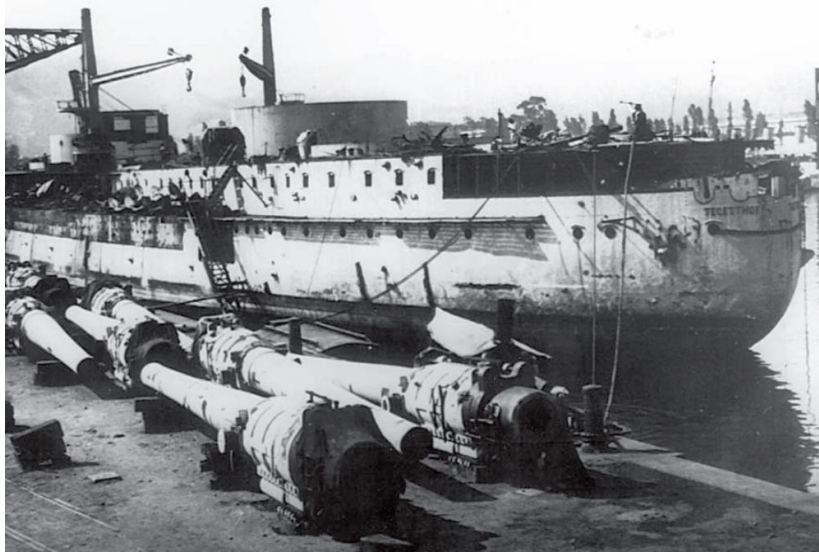
Életkép a csatahajó fedélzetén

Eskütétel a fedélzetén

A legénység egy része 1918 februárjában

A bontás alatt álló Tegetthoff. A parton lévő lövegek az SMS Prinz Eugen lövegeinek testvérei, avagy azokkal azonos típusú

Parancsnokai:

1914.04.09-1917. április Firmian János (Johann) gróf sorhajókapitány³³⁸⁹ (1917-től ellentengernagy)

1917.05.15. 1917. november³³⁹⁰ Dragutin von Prica sorhajókapitány

1917.11.24 – 1918.03.01. nagybányai Horthy Miklós sorhajókapitány³³⁹¹

(Utóbb altengernagy, flottaparancsnok, Magyarország Főméltóságú Kormányzója, a Vitézek Főkapitánya)

1918.03.01-1918.10.26+ Alekszandr Milosevics sorhajókapitány (öngyilkos lett a hajóján)³³⁹²

³³⁸⁹ Az Ujság, 12. évfolyam, 1914-03-06 / 56. szám

Hadtörténelmi Közlemények, 33. évfolyam, Hadtörténelmi Intézet (Budapest, 1986) 3. szám / Tanulmányok / Csonkaréti Károly: Az Osztrák-Magyar Monarchia haditengerészetének hadműveletei az első világháborúban. 1915. május 23. – 1915. december 31. – 1986. 439. p.

³³⁹⁰ https://issuu.com/belvederemeredionale/docs/kramlimihaly-2021-austro-hungarian_battleships_190/s/13556369

³³⁹¹ Bécsi Magyar Újság, 1920-03-02

³³⁹² [https://en.wikipedia.org/wiki/SMS_Prinz_Eugen_\(1912\)](https://en.wikipedia.org/wiki/SMS_Prinz_Eugen_(1912))

